

Sygn.akt III AUa 598/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SO del. Grażyna Załęska-Bartkowiak

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania E. H. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie wartości kapitału początkowego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 czerwca 2017 r. sygn. akt IV U 1336/16

oddala apelację.

SSO del. Grażyna Załęska-Bartkowiak SSA Alicja Sołowińska SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 598/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 17 czerwca 2016 r. ponownie ustalił E. H. (1) kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.).

W odwołaniu od tej decyzji E. H. (1) wniósł o jej zmianę poprzez uwzględnienie okresu jego zatrudnienia w (...) G. oraz (...) K., a także przyjęcie wysokości wynagrodzenia w tym okresie w wysokości wskazanej w świadectwie pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 14 czerwca 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż zobowiązał organ rentowy do uwzględnienia stażu pracy odwołującego w okresie od dnia 5 grudnia 1968 r. do dnia 8 sierpnia 1969 r. w Państwowym Ośrodku (...) w G. oraz okresu od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w (...) Ś. w K. oraz wynagrodzenia za lata 1980-1981 wskazane w zaświadczeniu o wysokości wynagrodzenia, a także wynagrodzenia za okres od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie.

Sąd Okręgowy ustalił, że E. H. (1) złożył wniosek o emeryturę w dniu 4 kwietnia 2016 r., lecz został wezwany do przedłożenia dodatkowych dowodów w tym między innymi Rp-7 na okres zatrudnienia od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. Zaskarżoną decyzją z dnia 17 czerwca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił ubezpieczonemu ponownie kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.). Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął podstawę wymiaru w kwocie 311,33 zł. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 25,50%. Do obliczenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął 10 lat, 4 miesiące i 16 dni okresów składkowych, tj. 124 miesiące. W wyniku dokonanego obliczenia kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosi 40.784,26 zł. Jednocześnie do wartości kapitału początkowego ponownie ustalonego zaskarżoną decyzją z dnia 17 czerwca 2016 r. organ rentowy nie uwzględnił okresu: 1) od dnia 5 grudnia 1968 r. do dnia 7 lipca 1969 r., gdyż nie został wystarczająco udowodniony (brak świadectwa pracy); 2) od dnia 2 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. z powodu niezłożenia zaświadczenia Rp-70 z wykazanymi dniówkami; 3) od dnia 27 kwietnia 1988 r. do dnia 31 grudnia 1998 r., ponieważ przy ustalaniu kapitału początkowego nie uwzględnia się okresu pracy w gospodarstwie rolnym (...) okresy zatrudnienia (wskazane w decyzji), wobec braku wynagrodzeń, przyjęto wynagrodzenia minimalne.

Od dnia 5 grudnia 1968 r. do dnia 8 sierpnia 1969 r. ubezpieczony pracował w Państwowym Ośrodku (...) w G. w pełnym wymiarze czasu pracy, zaś od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. – w (...) Ś. w K.. Świadectwo pracy wystawione przez tę spółdzielnię w dniu 11 lutego 1986 r. zawiera w punkcie 4 zapis, że zatrudniony R. H. otrzymywał wynagrodzenie wg regulaminu opłat za pracę w (...) średnie miesięczne wynagrodzenia w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie. Ani w świadectwie pracy z dnia 11 lutego 1986 r., ani w zaświadczeniu z dnia 27 maja 2016 r. nie została wykazana liczba przepracowanych dni – dniówek obrachunkowych. Ubezpieczony otrzymywał wynagrodzenia za lata 1980-1981 wskazane w zaświadczeniu o wysokości wynagrodzenia (k. 24-25 akt ZUS), a także wynagrodzenia za okres od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie.

Sąd Okręgowy odwołał się do art. 174 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) i stwierdził, że w celu ustalenia kapitału początkowego istotne są dwie wartości, mianowicie przebyte okresy ubezpieczenia (definiowane jako okresy składkowe i nieskładkowe) oraz podstawa wymiaru kapitału początkowego determinowana wartością przeciętnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego (definiując w uproszczeniu, jest to wartość uzyskiwanych zarobków). Sąd zaznaczył, że ubezpieczony domagał się ponownego ustalenia kapitału początkowego i zwiększenie okresu składkowego poprzez doliczenie okresu pracy w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w K. i Państwowym Ośrodku (...) w G. oraz uzyskiwanych tam zarobków. Sąd stwierdził, że o ile wartość uzyskanego wynagrodzenia wymaga dowodów pewnych oraz jednoznacznych i nie ma tu miejsca na domniemania faktyczne czy ustalanie hipotetyczne (zasadniczo pewnym dowodem mogą być jedynie formalne dokumenty wydanie i poświadczony przez pracodawcę), to okoliczność pozostawania w zatrudnieniu może być dowodzona różnymi środkami, w tym poparta dowodem osobowym. W ocenie sądu ubezpieczony w tym zakresie udowodnił żądanie i nie istniała podstawa procesowa, by uznać, że na tę okoliczność jedynym miarodajnym dowodem jest przedstawienie zaświadczenia o pracy i dochodach ubezpieczonego spółdzielcy, z wykazem dniówek obrachunkowych. Sąd miał na względzie, że na okoliczność zatrudnienia ubezpieczony przedstawił świadectwo pracy wystawione w dniu 11 lutego 1986 r. przez Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną (...) w K., które to świadectwo pracy zawiera w punkcie 4 zapis, że zatrudniony R. H. otrzymywał wynagrodzenie według regulaminu opłat za pracę w (...) średnie miesięczne wynagrodzenia w kwocie 16.160 zł (słownie: szesnaście tysięcy sto sześćdziesiąt złotych) wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie. Nadto, Sąd uzyskał akta osobowe k. 15 i 17 akt: (...) K. i (...) G.. W konsekwencji sąd ustalił, że ubezpieczony pracował w spornym okresie od dnia 5 grudnia 1968 r. do dnia 8 sierpnia 1969 r. w Państwowym Ośrodku (...) w G. w pełnym wymiarze czasu pracy i w okresie od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w (...) Ś. w K., a następnie uznał, że te okresy należy wliczyć do okresu składkowego przy ustalaniu kapitału początkowego.

Sąd stwierdził, że ubezpieczony nie wykazał okoliczności, które mogły wpłynąć na zmianę wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego, poza latami 1980-1981 i okresem od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r., ponieważ nie przedstawił żadnego dokumentu z zatrudnienia w spółdzielni, z którego wynikałaby wartość dochodu. To rzeczą pracownika jest troska o bieżące pozyskanie od pracodawcy dokumentów wymaganych dla celów emerytalno-rentowych. Sąd zaznaczył, że możliwym jest jedynie ustalenie wynagrodzeń ubezpieczonego wskazanych w karcie wynagrodzeń za lata 1980-1981 (k. 24 i 25 akt ZUS), albowiem dokumenty te nie budzą wątpliwości pod względem formalnym. Pomimo że nie wskazano dniówek obrachunkowych, wskazano wprost wynagrodzenia, jakie uzyskał ubezpieczony.

Sąd odniósł się do informacji zawartej w punkcie 4 świadectwa pracy wystawionego przez Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną (...) w K. w dniu 11 lutego 1986 r. Zgodnie z tą informacją zatrudniony R. H. otrzymywał wynagrodzenie według regulaminu opłat za pracę w (...) średnie miesięczne wynagrodzenia w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie. Sąd przyjął, że takie wynagrodzenie wnioskodawca otrzymał w okresie od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. Sąd stwierdził, że średnie miesięczne wynagrodzenie wykorzystuje się podczas obliczania niektórych świadczeń należnych pracownikowi, w tym m.in. przy obliczaniu odprawy w związku z rozwiązaniem umowy o pracę z przyczyn nie dotyczących pracownika. Średnie miesięczne wynagrodzenie oblicza się w taki sam sposób, jak oblicza się ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy. Zasady dokonywania tego rodzaju obliczeń zostały zawarte w § 14-17 rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop. Składniki wynagrodzenia przysługujące pracownikowi za okresy nie dłuższe niż 1 miesiąc, występujące w zmiennej wysokości, uzyskane przez niego w okresie 3 miesięcy bezpośrednio poprzedzających miesiąc rozwiązania umowy o pracę, uwzględnia się w średniej wysokości z okresu tych 3 miesięcy. Tym samym znając wartość średniego wynagrodzenia wskazanego w świadectwie pracy, można ustalić wynagrodzenie za 3 miesiące, tj. od listopada 1985 do lutego 1986 r.

Sąd podkreślił, że w myśl art. 125a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych płatnik składek jest zobowiązany przechowywać listy płac, karty wynagrodzeń albo inne dowody, na podstawie których następuje ustalenie podstawy wymiaru emerytury lub renty, przez okres 50 lat od dnia zakończenia przez ubezpieczonego pracy u danego płatnika. Obowiązuje generalna zasada, że zaświadczenie stwierdzające wysokość osiągniętych wynagrodzeń lub dochodu powinno być wystawione przez pracodawcę lub prawnego następcę pracodawcy na podstawie dokumentacji płacowej. Jeżeli jednak taka dokumentacja nie istnieje, zaświadczenie o wysokości osiągniętych wynagrodzeń może być wydane na podstawie danych zawartych w aktach osobowych pracownika np. w umowie o pracę, pismach o powołaniu, mianowaniu oraz w innych pismach, określających wynagrodzenie danej osoby. Przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń z dokumentacji zastępczej obowiązuje ścisła zasada uwzględniania tylko takich składników wynagrodzenia określonego w aktach osobowych, które przysługiwały bezwarunkowo w czasie trwania zatrudnienia jako stałe składniki w określonej wysokości, np. wynagrodzenie zasadnicze, stałe dodatki określone kwotowo itp. Inne składniki wynagrodzenia (premie, nagrody czy dodatki) mogą być uwzględnione tylko wówczas, gdy zachowana dokumentacja wskazuje niewątpliwie na ich faktyczną wypłatę w określonej wysokości, od której została odprowadzona składka na ubezpieczenie społeczne. Sąd zaznaczył, że zgromadzone dokumenty pozwalają na ustalenie wysokości wynagrodzenia, dlatego orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając wyrok w części i zarzucając:

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1822) z uwagi na przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, skutkującą zmianą zaskarżonej decyzji z dnia 17 czerwca 2016 r. oraz uznaniem, iż w oparciu o przedłożoną dokumentację ubezpieczonemu przy ustaleniu kapitału początkowego do stażu pracy należy przyjąć pracę w okresie od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K. oraz wynagrodzenia za lata 1980-1981

wskazane w zaświadczeniu i wysokości wynagrodzenia, a także wynagrodzenia za okres od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1981 r. w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie,

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887) w związku z § 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie wstępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412) oraz w związku z art. 4 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz.U. z 1976 r., Nr 10, poz. 54) z uwagi na zobowiązanie organu rentowego do uwzględnienia przy ustaleniu kapitału początkowego stażu pracy ubezpieczonego w okresie od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K. oraz wynagrodzeń za lata 1980-1981 wskazanych w zaświadczeniu i wysokości wynagrodzenia, a także wynagrodzenia za okres od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie.

Wskazując na te zarzuty, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. zmianę zaskarżonej decyzji w ten sposób, iż organ rentowy zostałby zobowiązany do uwzględnienia przy ustalaniu kapitału początkowego stażu pracy ubezpieczonego w okresie od dnia 5 grudnia 1968 r. do dnia 8 sierpnia 1969 r. w Państwowym Ośrodku (...) w G.. W zakresie wniosków ewentualnych organ rentowy wniósł o uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na etapie postępowania apelacyjnego organ rentowy nie kwestionował okresu pracy E. H. (1) w Państwowym Ośrodku (...) w G., który został zaliczony przez Sąd Okręgowy do okresu składkowego branego pod uwagę przy ustaleniu wysokości kapitału początkowego. Organ rentowy zakwestionował jedynie uwzględnienie przy obliczeniu wysokości kapitału początkowego stażu pracy od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K. oraz wynagrodzenia uzyskanego przez ubezpieczonego w latach 1980-1981 i za okres od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w kwocie 16.160 zł wraz z 15% dodatkiem za wysługę lat miesięcznie. Organ rentowy wywodzi, że zgodnie z wówczas obowiązującymi przepisami prawnymi w celu udowodnienia okresu pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej wymagane było wykazanie przez członków spółdzielni i najemców dni przepracowanych w tej spółdzielni. Organ rentowy zaznaczył, że ani świadectwo pracy z dnia 11 lutego 1986 r., ani zaświadczenie z dnia 27 maja 2016 r. nie zawierają wykazu przepracowanych dni, dlatego nie jest możliwe uwzględnienie spornego okresu przy ustalaniu wartości kapitału początkowego.

Zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą emerytalną”) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy: 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6; 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5; 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (art. 174 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej). Do okresów składkowych, o których mowa w art. 6 ustawy emerytalnej, należą m.in. okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych i w innych spółdzielniach zrzeszonych w (...) Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w Krajowym Związku (...) oraz pracy na rzecz tych spółdzielni: a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki; b) przed dniem objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tego tytułu (art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy emerytalnej).

Warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu należy – w okresie, którego dotyczy spór – odnieść do art. 1 w związku z art. 2 pkt 3 dekretu z dnia 4 marca 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin (Dz.U. z 1976 r., Nr 10, poz. 54), wymienającego jako podmioty ubezpieczenia społecznego: 1) członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych oraz innych spółdzielni, zrzeszonych w (...) Związku Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych, wykonujących pracę w tych spółdzielniach, 2) członków spółdzielni kółek rolniczych zrzeszonych w (...) Związku Kółek Rolniczych, którzy wykonują pracę w zespołowych gospodarstwach rolnych tych spółdzielni i 3) pozostałe osoby, wykonujące pracę w spółdzielniach wymienionych w punkcie 1 lub w zespołowych gospodarstwach rolnych spółdzielni wymienionych w punkcie 2 i wynagradzane według zasad obowiązujących członków tych spółdzielni. Sąd Najwyższy zajął stanowisko (wyrok z dnia 24 maja 2012 r., II UK 255/11), że każdy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej, który wykonywał pracę na jej rzecz, wykonywał pracę objętą obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Objęcie pracy członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych ubezpieczeniem społecznym nie było zastrzeżone innymi warunkami, lecz jednocześnie samo podleganie obowiązkowi ubezpieczenia należy uznać za niewystarczające do zaliczenia okresu ubezpieczenia z tytułu pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej do okresów składkowych. Uwzględniając kontekst systemowy ubezpieczeń społecznych sprzed reformy w 1991 r., Sąd Najwyższy stwierdził, że wymiar świadczonej pracy miał również wpływ na podleganie ubezpieczeniu społecznemu i wprowadzona w art. 4 dekretu zasada ustalania okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń przez uznawanie za dzień pracy 8 godzin pracy, za miesiąc 20 dni i za rok pracy rok obrachunkowy, w którym mężczyzna przepracował w spółdzielni co najmniej 240 dni lub odpowiednio 18 dni w miesiącu i 220 dni w roku, gdy użytkował działkę przyzagrodową lub dostarczał spółdzielni produkty rolne wytworzone w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym, poza członkostwem w spółdzielni, decydowała o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu. Sąd Najwyższy zaznaczył, że w art. 8 ust. 4 równolegle obowiązującej ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.) zastrzeżono uwzględnianie przy ustalaniu okresów zatrudnienia wymaganych do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej tylko okresów zatrudnienia wykonywanego w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie.

Sąd Najwyższy stwierdził, że w zakresie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego dla członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych ówczesne regulacje rzutują obecnie na uwzględnianie okresu pracy w spółdzielni jako okresu składkowego, zważywszy że w art. 195 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie wymieniono wśród uchylonych przepisów dekretu z dnia 4 marca 1976 r. jego art. 4, wskazując tylko na art. 1, 2, 3 pkt 3, 5 i 9, ust. 2 pkt 3 i ust. 3, art. 13-16, art. 18-20, art. 22, art. 25, art. 26, art. 28. Ponadto, na podstawie art. 194 ustawy emerytalnej zostały utrzymane w mocy przepisy wykonawcze wymienionego dekretu. W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że dopiero współcześnie tytułem ubezpieczenia społecznego jest członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej bez dodatkowych warunków (por. art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych).

Stosowanie przeliczników dniówek obrachunkowych na okresy ubezpieczenia społecznego uzasadnione było ze względu na różnicę między pracą wykonywaną w ramach stosunku pracy a pracą świadczoną w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04, OSNP 2005 Nr 17, poz. 272 i z dnia 5 czerwca 1968 r., I PR 183/68, niepublikowany). Stosowanie przepisów o ubezpieczeniu społecznym musiało uwzględniać swoisty stosunek prawny, odmienny zarówno od pracowniczego, jak i od spółdzielczego stosunku pracy, w którym pozostawali członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, opierający się na prawie i obowiązku każdego zdolnego do pracy członka spółdzielni do wykonywania pracy w spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia (art. 113 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach; Dz.U. z 1961 r., Nr 12, poz. 61) oraz przyjmowania za podstawę obliczania wkładu pracy członków dniówki obrachunkowej (art. 116 ustawy o spółdzielniach i ich związkach). Ten sposób obliczania stosowany był zresztą tylko do okresów pracy w spółdzielni przypadających po dniu 1 lipca 1962 r., kiedy wprowadzono nową ewidencję, odpowiadającą potrzebom emerytalnym; za okres do dnia 30 czerwca 1962 r. za 1 dzień pracy przyjmowało się dniówkę obrachunkową - nie więcej jednak niż 300 rocznie, a jeżeli w spółdzielni brak było ewidencji

dniówek obrachunkowych, zaliczało się 100 dni za każdy rok członkostwa. Wyznacznikiem pracy w spółdzielni nie był przeto dzień pracy, ale szczególnie miernik nakładu pracy, którym była dniówka obrachunkowa (dniówka inwentarzowa, także złoty obrachunkowy), a czasem stawki wynagrodzenia za poszczególne roboty. Ogólna liczba dniówek uzyskanych w danym roku gospodarczym stanowiła podstawę do obliczenia wynagrodzenia członka za dany rok, płatnego zaliczkowo i wyrównywanego po sporządzeniu i zatwierdzeniu bilansu.

Aktualny jest pogląd Sądu Najwyższego, że w stosunku do członków rolniczej spółdzielni produkcyjnej istotne dla zaliczenia roku pracy do okresu zatrudnienia wymaganego do uzyskania renty inwalidzkiej lub emerytury jest przepracowanie w tym roku wymaganej ilości dniówek obrachunkowych, a nie faktyczny okres pozostawania w ubezpieczeniu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1979 r., II UR 7/79, Nowe Prawo 1981 nr 6, s. 87, z dnia 12 maja 1999 r., II UKN 624/98, OSNAPiUS 2000 nr 14, poz. 556 i z dnia 1 września 2010 r., II UK 80/10, niepublikowany).

Za wystarczające do wyliczenia okresu pracy w spółdzielni wymaganego do uzyskania świadczeń w myśl art. 4 dekretu, należy uznać ustalenie, że dany spółdzielca świadczył osobiście pracę na rzecz spółdzielni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, po 8 godzin dziennie w kontrolowanym okresie, bowiem tak wyraźnie stanowi przepis dekretu, mówiący o tym, co uważa się za dzień, miesiąc i rok pracy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 sierpnia 2013 r., III AUa 1756/12). Ten pogląd ani wskazane wyżej przepisy nie stanowią jednak o źródle wiedzy organu ustalającego prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, w szczególności nie wymienia się dowodów, na których opierać ma się ustalenie przepracowania wymaganej liczby dniówek obrachunkowych. Zasady dowodzenia tych faktów przez organy rentowe zostały przewidziane w § 22 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237, poz. 1412). Zgodnie z tym przepisem, jeżeli ustawa przewiduje możliwość udowodnienia okresu składkowego, od którego zależy prawo lub wysokość świadczenia, zeznaniami świadków, dowód ten dopuszcza się pod warunkiem złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w formie pisemnej lub ustnej do protokołu, że nie może przedłożyć odpowiedniego dokumentu potwierdzającego ten okres. Przepis ten może być odpowiednio stosowany do okresów pracy członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Treść dokumentacji z akt osobowych i zeznań świadków zastępuje dowód w postaci wykazu dniówek obrachunkowych.

Zeznania świadków A. P. i M. P., które mogły być dowodem także w postępowaniu rentowym, potwierdzają fakt świadczenia pracy przez E. H. (1) w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K.. Na podstawie dokumentacji z akt osobowych ubezpieczonego ze spornego okresu zatrudnienia można ustalić, że w spornym okresie od dnia 1 marca 1978 r. do dnia 11 lutego 1986 r. ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, po 8 godzin dziennie, świadczył pracę na rzecz Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K.. Z dokumentacji osobowej wynika, że w okresie od dnia od dnia 1 marca 1978 r. do kwietnia 1982 r. ubezpieczony zajmował stanowisko kierownika ds. mechanizacji i zaopatrzenia oraz specjalisty ds. zaopatrzenia, a do jego obowiązków należało przede wszystkim: 1) przyjmowanie, segregowanie i opracowanie zapotrzebowani z poszczególnych działów na dostawę materiałów, paliw, środków produkcji, części zamiennych, sprzętu, środków ochrony roślin itp. oraz sprawdzanie, czy zapotrzebowanie to zostało poddane kontroli przez uprawnionych pracowników; 2) sporządzanie zamówień na dostawę ww. artykułów, przekładanie ich do kontroli właściwym osobom, tj. Główny Księgowy i Przewodniczący Zarządu, oraz składanie tych zamówień w obowiązujących terminach i we właściwych dostawców; 3) dokonywanie zakupów w placówkach handlu detalicznego niewielkich ilości brakujących artykułów; 4) prowadzenie rejestru zamówień i ich realizacji; 5) egzekwowanie u dostawców terminowej i prawidłowej realizacji złożonych zamówień; 6) organizowanie i nadzór odbioru jakościowego i ilościowego dostarczonych do spółdzielni artykułów; 7) ponoszenie pełnej, materialnej odpowiedzialności za zakupiony sprzęt, towary, produkty, części itp. transportowane od chwili zakupu do przekazania magazynierowi; 8) nadzór nad gospodarką opakowaniami spółdzielni, dopilnowanie terminu zwrotu opakowań wypożyczonych oraz od sprzedaży zbędnych opakowań; 9) analiza zapasów magazynowych, ustalanie zapasów nadmiernych i zbędnych oraz zagospodarowanie ich. Po tym okresie ubezpieczony pracował jako magazynier spółdzielni. Wówczas do jego obowiązków należało w szczególności: 1) ponoszenie odpowiedzialności służbowej, materialnej i karalnej za niewłaściwe przechowywanie, wydanie i stan powierzonych jego pieczy mienia;

2) przyjmowanie produktów i materiałów do magazynu i magazynowania na terenie spółdzielni na podstawie wystawionego dowodu (...); 3) przyjmowanie gotowych wyrobów i materiałów wiadomego pochodzenia do magazynu; 4) kwitowanie odbioru otrzymywanych wyrobów gotowych i materiałów na dowodach dostawy w miejscach do tego przeznaczonych; 5) oznaczanie zapasów znajdujących się w magazynie odpowiednimi wywieszkami określającymi ich nazwę, symbol i cenę; 6) przygotowywanie we właściwych terminach zapasów do inwentaryzacji i uczestniczenie przy spisie jako osoba odpowiedzialna; 7) informowanie specjalisty ds. zaopatrzenia o potrzebach uzupełniania zapasów; 8) przeprowadzanie zabiegów konserwacyjnych składowanych zapasów w celu niedopuszczenia do obniżenia ich wartości użytkowej i technicznej; 9) wydawanie z magazynu produktów i towarów wyłącznie na podstawie dowodów Wz, Rw, Mw zatwierdzonych i podpisanych przez upoważnione osoby.

Niewątpliwie wnioskodawca miał dość szeroki zakres obowiązków na stanowisku kierownika ds. mechanizacji i zaopatrzenia, specjalisty ds. zaopatrzenia oraz magazyniera w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K., a w dodatku na stanowisku magazyniera ponosił odpowiedzialność materialną za powierzone mu mienie spółdzielni. Z akt osobowych wynika, że nawet w okresie, w którym przebywał na urlopie wypoczynkowym, zobowiązywał się do wydania materiałów potrzebnych do produkcji w określonych godzinach albo wskazywał osobę zastępującą go w tych obowiązkach (przykładowo podanie o urlop w dniach 19-30 lipca 1982 r., podanie z dnia 4 czerwca 1982 r., podanie z dnia 12 lipca 1983 r., podanie z dnia 14 września 1983 r., podanie z dnia 8 lutego 1984 r.).

Dokumentacja osobowa wnioskodawcy nie wskazuje, w jakim wymiarze pracował on w poszczególnych latach zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K.. Należy jednak zwrócić uwagę, że świadectwo pracy wystawione przez tę spółdzielnię w dniu 11 lutego 1986 r., tj. w dniu rozwiązania stosunku pracy z wnioskodawcą, zawiera informację o zatrudnieniu wnioskodawcy w pełnym wymiarze czasu pracy. Niewątpliwie w tej dacie wystawienia tego świadectwa pracodawca wnioskodawcy miał najpełniejszą wiedzę na temat warunków jego zatrudnienia, dlatego nie można odmówić dania wiary treści temu dokumentowi.

To, że E. H. (2) stale pracował w wymiarze czasu pracy wynoszącym co najmniej 8 godzin dziennie, może potwierdzać treść jego pisma z dnia 31 sierpnia 1983 r. Pismo to zawiera zestawienie godzin przepracowanych przez wnioskodawcę (magazyniera) w czasie akcji żniwnej w okresie od dnia 26 lipca 1983 r. do dnia 22 sierpnia 1983 r. Zestawienie to wyszczególnia godziny pracy wnioskodawcy w poszczególnych dniach, a także dzienną, ogólną liczbę przepracowanych godzin i dzienną liczbę godzin nadliczbowych. Wynika z niego, że wnioskodawca rozpoczynał pracę od godziny 7:00, ale kończył ją w przedziale godzin 17:00 a 23:00. Z kolei po odjęciu wymienionej w zestawieniu dziennej liczby godzin nadliczbowych od dziennej liczby godzin przepracowanych w poszczególnych dniach można ustalić dzienny wymiar czasu pracy ubezpieczonego w tym okresie. Wynosił on wówczas 8 godzin.

Ze stanowiska wnioskodawcy nie wynikają okoliczności przeciwnie. W toku postępowania apelacyjnego wnioskodawca wyjaśnił, że w okresie zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K. pracował on w godzinach 7:00-15:00, a na stanowisku magazyniera w czasie żniw – dodatkowo w godzinach nadliczbowych. Wnioskodawca wyjaśnił też, że za pracę w godzinach nadliczbowych otrzymywał czas wolny. Tę ostatnią okoliczność potwierdza m.in. podanie wnioskodawcy z dnia 14 września 1983 r., w którym wnioskował o udzielenie mu czasu wolnego w wymiarze 36 godzin w okresie od dnia 15 września 1983 r. do dnia 21 września 1983 r. za pracę w godzinach nadliczbowych w czasie żniw, z zastrzeżeniem, że w tym okresie będzie wydawał codziennie w godzinach 7:00-9:00 materiały potrzebne do produkcji. Z adnotacji na tym piśmie wynika, że taką zgodę otrzymał. Na tym piśmie widnieje również informacja o liczbie godzin udzielonego wnioskodawcy w poszczególnych dniach czasu wolnego.

Treść tej dokumentacji wraz z wyjaśnieniami wnioskodawcy dają podstawę do uznania, że wnioskodawca wykonywał w spornym okresie pracę na rzecz Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w K. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co najmniej po 8 godzin dziennie. W tej sytuacji Sąd Okręgowy zasadnie uwzględnił okres pracy w tej spółdzielni do stażu pracy wymaganego do uzyskania świadczeń na podstawie art. 4 dekretu, a w niniejszej sprawie – do ustalenia stażu ubezpieczeniowego niezbędnego do wyliczenia kapitału początkowego.

Sąd Okręgowy zasadnie również uwzględnił w podstawie wymiaru kapitału początkowego wynagrodzenie wnioskodawcy z lat 1980-1981, które wynika z kart wynagrodzeń z tych lat, oraz wynagrodzenie za okres od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. w średniomiesięcznej wysokości wynoszącej 16.160 zł i dodatkiem za wysługę lat w wysokości 15%. Niewątpliwie w sprawie, w której przedmiotem jest prawo do świadczenia emerytalnego lub wysokość tego świadczenia, wymaga się dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych oraz precyzyjnych, potwierdzających czy uprawdopodobniających w stopniu graniczącym z pewnością nie tylko fakt zatrudnienia, ale i pozostałe okoliczności związane ze świadczeniem pracy i wysokością uzyskiwanego wynagrodzenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2012 r., III AUa 528/12). Wysokość zarobków stanowiących podstawę obliczenia emerytury nie może być ustalana hipotetycznie, w oparciu jedynie o domniemanie. Taki pogląd zaprezentował Sąd Najwyższy w wyrok z dnia 4 lipca 2007 r. (I UK 36/07). Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że dla celów obliczenia wysokości emerytury organ rentowy musi dysponować pewnymi danymi co do wysokości dochodów ubezpieczonego stanowiących podstawę obliczenia wysokości świadczeń emerytalnych. Wprawdzie w postępowaniu cywilnym sąd nie jest związany takimi ograniczeniami w dowodzeniu, jakie odnoszą się do organu rentowego w postępowaniu rentowym, jednak ustalenia dokonywane przez sąd muszą być oparte na konkretnych dowodach. Powyższe zatem daje podstawę do przyjęcia, że wynagrodzenie, stanowiące podstawę wymiaru składek, należy wykazać w sposób nie budzący wątpliwości w określonej wysokości kwotowej.

Niewątpliwie pewnym i precyzyjnym dowodem o wynagrodzeniu otrzymywanym przez wnioskodawcę są karty wynagrodzeń z lat 1980-1981. Na podstawie tych kart wynagrodzeń jest możliwe ustalenie wysokości płacy zasadniczej i innych składników wynagrodzenia otrzymywanych przez wnioskodawcę za poszczególne miesiące w tych latach. Z tego względu Sąd Okręgowy zasadnie zobowiązał organ rentowy do uwzględnienia kwot w nich wskazanych w podstawie wymiaru kapitału początkowego.

Ponadto, należy przyjąć za zasadne stanowisko Sądu Okręgowego, że średniomiesięczne wynagrodzenie w wysokości wynoszącej 16.160 zł i dodatku za wysługę lat w wysokości 15%, które zgodnie z treścią świadectwa pracy z dnia 11 lutego 1986 r. otrzymywał wnioskodawca, powinno być potraktowane jako wypłacone mu przez pracodawcę w okresie od dnia 1 listopada 1985 r. do dnia 11 lutego 1986 r. Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że średnie miesięczne wynagrodzenie wykorzystuje się podczas obliczania niektórych świadczeń należnych pracownikowi, w tym m.in. przy obliczaniu odprawy w związku z rozwiązaniem umowy o pracę z przyczyn nie dotyczących pracownika. Średnie miesięczne wynagrodzenie oblicza się w taki sam sposób, jak oblicza się podstawę wymiaru wynagrodzenia za czas urlopu wypoczynkowego czy ekwiwalentu pieniężnego za ten urlop. W momencie rozwiązania z wnioskodawcą stosunku pracy obowiązywało Rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 21 października 1974 r. w sprawie pracowniczych urlopów wypoczynkowych (Dz.U. Nr 43, poz. 259). Zgodnie z § 7 i § 13 tego rozporządzenia składniki wynagrodzenia określone w stawkach godzinowych albo za inny okres krótszy niż 1 miesiąc oraz zmienne składniki wynagrodzenia wypłacane pracownikom za okresy nie dłuższe niż 1 miesiąc uwzględnia się w wynagrodzeniu za czas urlopu na podstawie przeciętnego wynagrodzenia wypłaconego w okresie 3 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc rozpoczęcia urlopu (wynagrodzenie z tego okresu rozporządzenie nazywa podstawą wymiaru), zaś składniki wynagrodzenia określone w stawkach miesięcznych w stałej wysokości przysługują za czas urlopu w wysokości należnej w miesiącu wykorzystywania urlopu. Ekwiwalent pieniężny za urlop ustala się tak jak wynagrodzenie za czas urlopu ze zmianami określonymi w § 19¹-19⁴ tego rozporządzenia, w tym w myśl § 19¹ ust. 2 przeciętne miesięczne wynagrodzenie ustala się dzieląc podstawę wymiaru przez 3.

W świetle tych przepisów można za Sądem Okręgowym powtórzyć, że wartość średniomiesięcznego wynagrodzenia określonego w świadectwie pracy z dnia 11 lutego 1983 r. powinna być potraktowana jako wypłacona wnioskodawcy za okres trzech miesięcy poprzedzających miesiąc rozwiązania stosunku pracy, tj. za okres od listopada 1985 do lutego 1986 r.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 385 Kodeksu postępowania cywilnego oddalono apelację organu rentowego.

SSO del Grażyna Załęska-Bartkowiak SSA Alicja Sołowińska SSA Dorota Elżbieta Zarzecka